

การปรับตัวของชาวโซมาเลียที่เข้ามาอาศัยในประเทศไทย

กัญจนรัตน์ วิทยาเกียรติเลิศ¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ตัดสินใจมาใช้ชีวิตประจำวันในประเทศไทย การเตรียมความพร้อมในการเดินทางมายังประเทศไทย การปรับตัวในการมีชีวิตรในสังคมไทย รายได้-รายจ่ายของชาวโซมาเลียในการใช้ชีวิตอยู่ในสังคมไทย ประวัติชีวิตของชาวโซมาเลียในประเทศต้นทางและประเทศไทย และผลกระทบในเชิงบวกและเชิงลบในการเข้ามาอยู่อาศัยในประเทศไทย

ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพทางมานุษยวิทยาในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย (1) การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (2) การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (3) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (4) การสังเกตทั่วไป (5) การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ (6) การสำรวจลักษณะทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมของชุมชน (7) การเก็บประวัติชุมชน (8) การทำไดอะแกรมเครือญาติ (9) เครื่องมือทางเทคโนโลยีในงานวิจัยสนามทางมานุษยวิทยา และ (10) การจดบันทึกสนาม

ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลอาศัยวิธีทางมานุษยวิทยา โดยหลังการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว นำมาเสนอในลักษณะเชิงพรรณนาความ และวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า สิ่งที่ทำให้ชุมชนไม่มีผลกระทบจากการมาใช้ชีวิตอาศัยในชุมชนธรรมาณรงค์ นั่นก็คือ “หลักศาสนาอิสลาม” ที่เป็นตัวบังคับให้ชาวโซมาเลียที่มาอยู่นั้นไม่มีปัญหาหรือ ผลกระทบกับในชุมชน เพราะหลักศาสนาอิสลามจะเคร่งครัดในเรื่องของการปฏิบัติและดำรงชีวิต นอกจากนี้ การอยู่ในการควบคุมหรือดูแลของสหประชาชาติ เพราะชาวโซมาเลียที่เข้ามาอาศัยในประเทศไทยเนื่องมาจากการลี้ภัยสงคราม และต้องการมาอาศัยอย่างปลอดภัยและสงบจากประเทศที่สาม นั่นก็คือประเทศไทย ดังนั้นพวกเขาจึงไม่ต้องการที่จะมีปัญหาในประเทศที่สามอีก มิฉะนั้นก็จะถูกส่งตัวกลับประเทศโซมาเลีย ซึ่งก็ไม่ใช่ผลดีต่อตัวเขาเอง

คำสำคัญ : การปรับตัว; โซมาเลีย; ประเทศไทย

¹ นักวิจัยอิสระ

76 หมู่ที่ 6 ตำบลหนองงูเห่า อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม 73000

อีเมล: miemahachon@gmail.com

THE ADJUSTMENT OF SOMALIS RESIDING IN THAILAND

Kanchanarat Wittayakiatlert¹**Abstract**

In this research investigation, the researcher studies factors that led Somalis to decide to live in the Kingdom of Thailand (Thailand). The researcher also examines the preparations they made for traveling to Thailand; the adjustments they have made in order to live in Thai society; the income the Somalis enjoy and the expenses they incur in Thailand; and their life histories both in Somalia and in Thailand. Finally, the researcher considers the positive and negative effects on the Somalis of residing in Thailand.

In carrying out this investigation, the researcher applied anthropological qualitative research methods in order to collect germane data. These methods were (1) participatory observation; (2) interviewing key informants; (3) in-depth interviews; (4) general observation; (5) informal interviews; (6) a survey of physical characteristics and the community environment; (7) collecting community histories; (8) drawing up a kinship system diagram; (9) technological tools used in anthropological field research; and (10) recording field work.

The data collected were analyzed using anthropological methods. After data collection, the data were presented in a descriptive manner and subjected to content analysis.

Findings are as follows:

The Thanmanurak community in which the Somalis resided did not bear any adverse effects on them because they lived in accordance with “Islamic principles.” The Somalis did not encounter problems, nor did they adversely affect the community in which they resided, inasmuch as they adhered to strict Islamic principles in practical life. In addition, they are under the control or care of the United Nations (UN), since they are war refugees. They want to reside safely and peacefully in their third country, viz., Thailand. They do not want to have any problems in their third country; otherwise, they will be sent back to Somalia, which would have seriously adverse effects on them.

Keywords : Adjustment; Somalia; Thailand

¹ Independent Researcher

76 Moo 6 Nong Ngu Lueam Sub-District, Mueang Nakhon Pathom District, Nakhon Pathom Province, Thailand 73000

Email: miemahachon@gmail.com

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มนุษย์เป็นสัตว์สังคม (Aristotle, 1944, p.1) ที่มีการอาศัยอยู่รวมกันอย่างเป็นหมวดหมู่ มีการประกอบกิจกรรมร่วมกัน มีการเคลื่อนไหวปรับตัวเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาตามสภาพแวดล้อม

การที่จะทำให้การอยู่รวมกันของมนุษย์ที่มีจำนวนมากเป็นไปได้โดยสงบสุข มนุษย์จึงได้สร้างสรรค์แบบแผนการปฏิบัติของมนุษย์ในสังคมขึ้น เรียกว่า “วัฒนธรรม” อันเป็นตัวกำหนดมาตรฐานการดำเนินชีวิต และความสัมพันธ์ที่ทุกคนจะต้องเข้าใจร่วมกัน วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอไม่ว่าจะเป็นชนชาติใด เนื่องจากมนุษย์ประสบกับปัญหาอยู่ในสังคมเป็นประจำ ประกอบกับมีความต้องการจะปรับปรุงวิถีชีวิตของตนเองและครอบครัว ให้มีสภาพดีขึ้นกว่าเดิม จะเห็นว่าวัฒนธรรมกับสังคมต้องไปด้วยกันเสมอและมีผลเกี่ยวเนื่องกัน แต่การเปลี่ยนแปลงจะเร็วหรือช้าขึ้นขึ้นอยู่กับปัจจัยที่มาเกี่ยวข้อง เช่น ระดับการศึกษาของคนในสังคม การสื่อสารคมนาคม ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การนำมาเปลี่ยนแปลง เป็นต้น

เมื่อสังคมและวัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลง มนุษย์จึงต้องมีการปรับตัวเพื่อให้ชีวิตของตนเองอยู่รอด การปรับตัวนั้นเป็นกระบวนการหนึ่ง ที่บุคคลได้แสดงพฤติกรรมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายต่างๆ ในสิ่งแวดล้อมของตนเอง มนุษย์ทุกคนต้องมีการปรับตัวตรงเท่าที่ตนเองดำรงชีวิตอยู่ การปรับตัวของมนุษย์มีพฤติกรรมที่หลากหลาย และการปรับตัวก็มีความสำคัญและมีความจำเป็นต่อมนุษย์เป็นอย่างมาก การปรับตัวมักจะกลายเป็นแรงผลักดันบางอย่างในตัวเอง ที่ก่อให้เกิดความต้องการจำเป็นหลายประการในชีวิต นอกจากนี้ สิ่งแวดล้อมและประสบการณ์ทางสังคมยังผลักดันให้เกิดความต้องการอีกหลายอย่างนอกเหนือจากความต้องการทางด้านร่างกายและสรีระอีกด้วย

ดังเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า ทุกคนต้องการความอบอุ่น ปลอดภัย ความรัก การได้รับความยกย่องนับถือ และความสำเร็จ เป็นต้น ความต้องการทั้งหลายเหล่านี้เป็นแรงที่กระตุ้นให้คนเราก้าวหน้าต่อไป เพื่อให้ได้สิ่งที่ตนปรารถนา และหากทุกคนสามารถได้ทุกอย่างตามที่หวังตามที่ใจต้องการ และตามที่เรียกร้องแล้ว ปัญหาต่างๆ ย่อมไม่มีทางเกิดขึ้นได้ ทุกคนต้องเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม สังคม นับตั้งแต่สิ่งมีชีวิตภายในครอบครัว โรงเรียน เพื่อนบ้าน และชุมชน โดยวัฒนธรรมเป็นแกนกลางในการกำหนดทางการประพฤติปฏิบัติให้เป็นไปตามแบบฉบับที่วางไว้ เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และเพื่อความเป็นระเบียบ และเพื่อประโยชน์สุขแก่ทั้งส่วนตัวและส่วนรวม

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการปรับตัวของชาวโซมาเลียที่เข้ามาอาศัยในประเทศไทย โดยจะศึกษากรณี ชุมชนธรรมมานุรักษ์ ซอยรามคำแหง 24 แยก 24 (ศิริถาวรมูลนิธิธรรมมานุรักษ์) เขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร สาเหตุที่ผู้วิจัยเลือกศึกษาชาวโซมาเลียเนื่องมาจาก ในชุมชนธรรมมานุรักษ์นี้มีชาวโซมาเลียอาศัยอยู่จำนวนมาก และบางครอบครัวก็อาศัยอยู่ในประเทศไทยถึง 6 ปี จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาประวัติชีวิตของชาวโซมาเลีย ปัจจัยที่ตัดสินใจมาใช้ชีวิตในประเทศไทย การเตรียมความพร้อมในการเดินทางมายังประเทศไทย การปรับตัวในการมีชีวิตในสังคมไทย รายได้-รายจ่ายของชาวโซมาเลียในการใช้ชีวิตอยู่ในสังคมไทย และผลกระทบในเชิงบวกและเชิงลบในการเข้ามาอยู่อาศัยในประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ตัดสินใจมาใช้ชีวิตประจำวันในประเทศไทย

2. เพื่อศึกษาการเตรียมความพร้อมในการเดินทางมายังประเทศไทย
3. เพื่อศึกษาการปรับตัวในการมีชีวิตในสังคมไทย
4. เพื่อศึกษารายได้-รายจ่ายของชาวโซมาเลียในการใช้ชีวิตอยู่ในสังคมไทย
5. เพื่อศึกษาศึกษาประวัติชีวิตของชาวโซมาเลียในประเทศต้นทางและประเทศไทย
6. เพื่อศึกษาผลกระทบในเชิงบวกและเชิงลบในการเข้ามาอยู่อาศัยในประเทศไทย

นิยามศัพท์

การปรับตัวของชาวโซมาเลีย หมายถึง การที่ชาวโซมาเลียที่เข้ามาอาศัยในประเทศไทยสามารถปรับตัว ได้แก่ กาย ใจ ภาษา อาหาร ประเพณี และวัฒนธรรมให้เข้ากับคนในชุมชนธรรมานูร์กซ์ได้อย่างเหมาะสมและมีความสุข

ชุมชน หมายถึง ชุมชนธรรมานูร์กซ์ ซอยศิริถาวร ถนนรามคำแหง 24 แขวงสวนหลวง เขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร

ผลกระทบในเชิงบวกและเชิงลบ หมายถึง การที่ชาวโซมาเลียเข้ามาอยู่อาศัยในชุมชนธรรมานูร์กซ์แล้วมีปัญหาอะไรบ้าง ดังต่อไปนี้ (1) ด้านครอบครัว (2) ด้านเศรษฐกิจ (3) ด้านการเมืองการปกครอง (4) ด้านการศึกษา (5) ด้านความเชื่อทางศาสนา (6) ด้านการแพทย์และสาธารณสุข (7) ด้านการสื่อสารและเทคโนโลยี และ (8) ด้านศิลปะ

การเตรียมความพร้อมในการเดินทางมายังประเทศไทย หมายถึง ขั้นตอนการเดินทาง สิ่งของ เครื่องใช้ ภาษา ที่อยู่อาศัย และอื่นๆ ที่จัดมาประเทศไทย

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การปรับตัวของชาวโซมาเลียที่เข้ามาอาศัยในประเทศไทย ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของการวิจัย ศึกษาในพื้นที่ชุมชนธรรมานูร์กซ์ ซอยรามคำแหง 24 แขวง 24 (ศิริถาวรมูลนิธิธรรมานูร์กซ์) เขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร เนื่องจากเป็นชุมชนที่มีชาวโซมาเลียอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก โดยทำการศึกษาในปี พ.ศ.2556-2560

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่ตัดสินใจมาใช้ชีวิตประจำวันในประเทศไทย
2. ทำให้ทราบถึงการเตรียมความพร้อมในการเดินทางมายังประเทศไทย
3. ทำให้ทราบถึงการปรับตัวในการมีชีวิตในสังคมไทย
4. ทำให้ทราบถึงรายได้-รายจ่ายของชาวโซมาเลียในการใช้ชีวิตอยู่ในสังคมไทย
5. ทำให้ทราบถึงศึกษาประวัติชีวิตของชาวโซมาเลียในประเทศต้นทางและประเทศไทย
6. ทำให้ทราบถึงผลกระทบในเชิงบวกและเชิงลบในการเข้ามาอยู่อาศัยในประเทศไทย

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดครอบครัว (the family)

Satsanguan (2009, pp.13-14) กล่าวว่าสถาบันครอบครัวนั้น มีคำศัพท์ 3 คำที่ควรแยกออกจากกันนั้น คือ คำว่า “เครือญาติ” (kinship) ครอบครัว (family) และคำว่า การแต่งงาน (marriage) เพราะทั้ง 3 คำ มีความหมายต่างกัน และมีความสำคัญในทุกสังคม ดังนั้น สถาบันครอบครัวของทุกสังคมจึงสร้างกฎเกณฑ์ข้อบังคับต่างๆ เพื่อควบคุมพฤติกรรมเกี่ยวกับครอบครัว เครือญาติและการ

แต่งงาน การอบรม การเลี้ยงดู การหย่าร้าง และเรื่องอื่นๆ ซึ่งแต่ละสังคมจะมีกฎเกณฑ์ที่แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้เพื่อความเป็นระเบียบของสังคม

2. แนวคิดโครงสร้างครอบครัว (family structure)

Satsanguan (2009, pp.13-14) โครงสร้างครอบครัว หมายถึง แบบแผนพฤติกรรมที่เป็นทางการของสิทธิ หน้าที่ วิถีชีวิต การอบรมเลี้ยงดู รวมทั้งการให้สถานภาพ และบทบาทของสมาชิกในครอบครัวจะทำให้เข้าใจพฤติกรรมครอบครัวของสังคมต่างๆ ได้อย่างชัดเจน และในการศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างครอบครัวนั้น มีประเด็นสำคัญที่ต้องพิจารณาดังนี้ คือ (1) ประเภทของครอบครัว (family type) (2) การเลือกคู่ครอง (mate selection) (3) จำนวนคู่ครอง (number of spouses) (4) การสืบเชื้อสาย (rules of descent) (5) ที่อยู่อาศัยหลังแต่งงาน (rules of post-residence) และ (6) อำนาจในครอบครัว (Authority pattern)

3. แนวคิดการขัดเกลาทางสังคม (socialization)

การขัดเกลาทางสังคม หรือการเรียนรู้วัฒนธรรม (enculturation) หมายถึง การเรียนรู้วัฒนธรรมตลอดชีวิตของคน ตั้งแต่เกิดจนตาย รวมถึง การพัฒนาตัวตน (self) หรือการพัฒนาบุคลิกภาพของคนจนคนแต่ละคนกลายเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม และคนแต่ละรุ่นจะถ่ายทอดวัฒนธรรมไปยังอีกรุ่นหนึ่งต่อเนื่องไปเรื่อยๆ เมื่อแรกเกิดโดยทั่วไปมนุษย์จะมีลักษณะทางกายภาพ ชีวภาพที่พร้อมจะเรียนรู้วัฒนธรรม โดยการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การกระทำระหว่างวัฒนธรรมหนึ่งๆ กับสิ่งแวดล้อมทางสังคม ปัจเจกชนจะสามารถกลายเป็นมนุษย์อย่างสมบูรณ์ได้โดยการเรียนรู้วัฒนธรรม ซึ่งหมายถึง การเรียนรู้ทักษะด้านต่างๆ เช่น บรรทัดฐานทางสังคม ค่านิยม ความคิด และพฤติกรรมต่างๆ ที่ยอมรับกันโดยสังคม

นั้นๆ Satsanguan (2009, pp.31-32)

4. แนวคิดเกี่ยวกับการปรับตัว

ในการใช้ชีวิตประจำวันบุคคลต้องเผชิญกับสิ่งแวดล้อมซึ่งเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวบุคคลหรือเกิดจากสภาพธรรมชาติที่อยู่รอบตัว สิ่งดังกล่าวนี้จะรบกวนคุณภาพของบุคคล เป็นเหตุให้บุคคลต้องปรับเพื่อดำรงไว้ซึ่งความมั่นคงของชีวิต โดยธรรมชาติของการดำรงชีวิต มนุษย์จำเป็นต้องดิ้นรนต่อสู้และเผชิญกับปัญหาต่างๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม หรือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวมนุษย์ ซึ่งล้วนแต่เป็นสิ่งรบกวนทำให้เกิดความคับข้องใจ (frustration) ขัดแย้ง (conflict) วิตกกังวล (anxiety) เป็นผลให้บุคคลมีความตึงเครียดทางจิตใจและอารมณ์ (mental and emotional stress) อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยธรรมชาติมนุษย์พยายามที่จะรักษาความสมดุลของร่างกายจิตใจ และอารมณ์ด้วยตนเอง เพื่อสภาพความสมดุล หรือสุขสบายให้มากที่สุด วิธีการที่ใช้เพื่อผ่อนคลาย หรือลดความตึงเครียดที่เกิดขึ้นอาจเป็นในรูปแบบปฏิกริยา หรือความคิดทุกอย่างจัดว่าเป็นการปรับตัวทั้งสิ้น (Moos & Engel, 1962, pp.227-241)

Hurlock (1978, p.260-261) กล่าวถึงหลักในการพิจารณาการปรับตัวที่ดีไว้ 4 ประการ คือ (1) การแสดงออก ถ้าหากว่าพฤติกรรมที่แสดงออกนั้นเหมาะสมกับความคาดหวังของกลุ่ม อายุ และระดับการพัฒนาแล้วก็จะเป็นที่ยอมรับของกลุ่ม (2) ความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับบุคคลได้ทุกกลุ่ม (3) มีทัศนคติที่ดีต่อคนอื่น และต่อบทบาทของตนเองในสังคม และ (4) มีความพอใจในตนเอง ทั้งในการเป็นผู้นำและผู้ตาม

Arkoff (1968, p.4) กล่าวว่า การปรับตัวเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม บุคคลจะพยายามต่อสู้เพื่อตอบสนองความต้องการ และบรรลุ

ถึงเป้าหมายของตนเอง ในขณะที่เดียวกันบุคคลนั้นจะอยู่ภายใต้แรงผลักดันจากสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ประพฤติกรรมในแนวทางต่างๆ

Hofling and Leininger (1960, p.494) ให้ความหมายของการปรับตัวไว้ว่าเป็นวิธีการหรือกระบวนการต่างๆ ซึ่งบุคคลใช้เมื่อเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับตนเองและสิ่งแวดล้อมของตนเอง โดยมุ่งตอบสนองความต้องการของตนเองทั้งในด้านร่างกาย อารมณ์และสังคม

5. แนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

Srisontisuk (1994, pp.28-29) ได้กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมว่าเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมแบ่งได้เป็น 2 ปัจจัย คือ

1. ปัจจัยภายใน คือ ปัจจัยที่แสดงอย่างเปิดเผย หรือตั้งใจกระทำการเปลี่ยนแปลงและปัจจัยที่ไม่ได้แสดงออกอย่างเปิดเผยหรือตั้งใจ ได้แก่ ความตึงเครียดภายในระบบสังคมและการขาดแคลนทรัพยากรทำให้มีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เป็นต้น

2. ปัจจัยภายนอก คือ ปัจจัยที่เกิดขึ้นภายในสังคม ที่เห็นได้ชัด คือ (1) การเปลี่ยนแปลงลักษณะประชากร ได้แก่ การย้ายถิ่นของประชากร ความแตกต่างขององค์ประกอบของประชากร เช่น อายุ เพศ และการศึกษา เป็นต้น (2) การเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เช่น แผ่นดินไหว ภูเขาไฟระเบิด เป็นต้น และ (3) กลุ่มระบบจากภายนอก ได้แก่ การล่าอาณานิคม และการโจมตีจากชาติอื่น

Suvanajata (1984, pp.114-117) กล่าวถึงกระบวนการที่จะกระทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสังคม อาจแยกออกเป็นขั้นตอนได้ดังนี้ (1) การเกิดการเปลี่ยนแปลงแก่หน่วยสังคมโดยเอกเทศ

(isolated change) (2) การเกิดการเปลี่ยนแปลงเฉพาะกลุ่ม (compartmental change) (3) การเกิดการเปลี่ยนแปลงสะสม (accumulative change) (4) การเปลี่ยนแปลงแบบประนีประนอม (accommodative change) และ (5) การเปลี่ยนแปลงขัดแย้ง (conflict change)

6. แนวคิดเกี่ยวกับการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม

Supahab (1978, p.66) กล่าวว่า การผสมผสานทางวัฒนธรรมเป็นวิธีการที่รับเอาวัฒนธรรมของสังคมอื่นมาปฏิบัติ การผสมผสานทางวัฒนธรรมจะมีมากเมื่อสังคมหนึ่งถูกรุกราน และอีกฝ่ายหนึ่งชนะ การติดต่อสัมพันธ์กันย่อมจะรับวัฒนธรรมของกันและกัน สังคมต่างๆ ย่อมจะหวงแหนและรักษาวัฒนธรรมเดิมของตนเองไว้ และพยายามป้องกันการผสมผสานโดยการพยายามไม่ให้สนิทสนมกัน หรือกีดกัน หรือสร้างกฎเกณฑ์เพื่อไม่ให้ติดต่อสัมพันธ์กัน ซึ่งการผสมผสานวัฒนธรรมหนึ่งติดต่อกับสมาชิกอีกวัฒนธรรมหนึ่งมาเป็นเวลานาน

Park and Burgess (1969) ได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับความกลมกลืนทางวัฒนธรรมว่าเป็นกระบวนการสอดแทรกระหว่างกันและกันเพื่อเชื่อมโยงเข้าหากัน ซึ่งทำให้บุคคลและกลุ่มชนได้มีความแสวงหาความจำ ความเข้าใจ และทัศนคติของบุคคลและกลุ่มชนอื่น และด้วยการมีส่วนร่วมในด้านประสบการณ์และประวัติศาสตร์ ในขณะเดียวกันได้นำบุคคล และกลุ่มชนเหล่านั้นไปสู่สภาพชีวิตวัฒนธรรมร่วมกัน

7. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้

Nopakun (1980, pp.10-12) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ของมนุษย์ว่าเป็นกระบวนการศึกษาตลอดชีวิต ตั้งแต่มนุษย์เราเกิดมาลิ้มตามองดูโลก ก็เริ่มการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอด ทารกเรียนรู้จากการร้อง มารดาจะตอบสนองโดยการให้นม เมื่อทารก

เจริญเติบโตขึ้นจะเรียนรู้ และพัฒนาการใช้ส่วนต่างๆ ของร่างกาย เช่น รู้จักใช้นิ้ว ใช้มือ หัดคลาน นั่ง เดิน และวิ่งเข้าสู่วัยมีเพื่อนจากการเล่น การสมาคมกับผู้อื่น เรียนรู้การควบคุมอารมณ์ การให้ การรับ การอยู่เป็นกลุ่ม ครูคนแรกของมนุษย์เราก็คือ พ่อแม่ พี่น้อง ญาติมิตร การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้จากการอบรม สั่งสอนภายในครอบครัว จากการได้ฟังเรื่องเล่าสืบต่อกันมา กฎข้อห้ามของสังคมความคิดเห็นของบุคคลต่างๆ และการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคม การสนทนาระหว่างกลุ่มเพื่อนฝูง การทำงาน การทัศนจร การบันเทิง เป็นต้น

8. ทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการ Maslow (1954) ได้กล่าวถึง ทฤษฎีความต้องการของมนุษย์ไว้ 5 ระดับ ดังนี้ (1) ความต้องการทางสรีระ (physiological needs) (2) ความต้องการทางด้านความปลอดภัย (security needs) (3) ความต้องการความรักและเป็นส่วนหนึ่งของหมู่ (affiliation needs) (4) ความต้องการที่จะรู้สึกว่ามีค่า (esteem needs) และ (5) ความต้องการที่จะรู้จักตนเอง ตามสภาพที่แท้จริงและพัฒนาตามศักยภาพของตนเอง (need for self-actualization)

9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

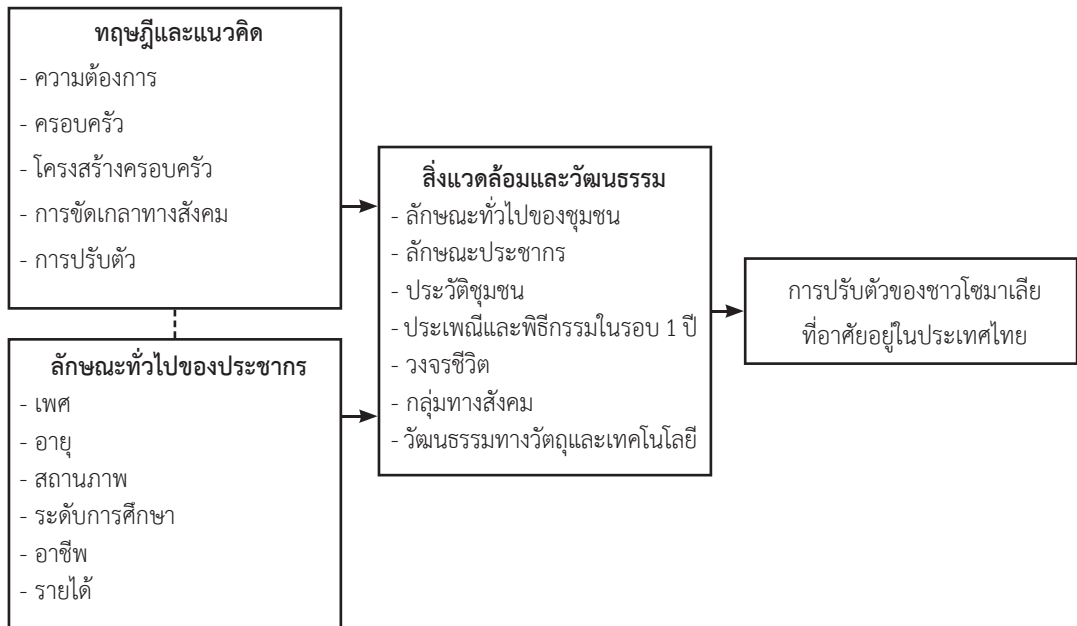
Wozniak-Brown (2017) วิจัย พบว่า สามารถใช้ทฤษฎีพื้นฐานของระบบนิเวศทางสังคมและระบบนิเวศวิทยาในพื้นที่ เพื่อสร้างคู่มือที่แสดงถึงขั้นตอนเฉพาะที่ชุมชนสามารถใช้เพื่อปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยคู่มือจะให้คำแนะนำเกี่ยวกับขั้นตอนและกลยุทธ์การปรับตัวที่เฉพาะเจาะจงซึ่งเป็นชุดที่ยังไม่ได้นำมาใช้ในแนวทางการปรับตัวอื่นๆ

Lutz-Ley (2016) วิจัย พบว่า (1) มีการระบุประเภทวิถีชีวิตในชนบทและให้ความสำคัญในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับการปรับตัวให้ทันการ

เปลี่ยนแปลงของโลก (2) เน้นถึงปัจจัยความเครียดและการควบคุมในกระบวนการปรับตัว (3) การปฏิสัมพันธ์ระหว่างสถาบันสามารถกำกับดูแลที่หลากหลายในแง่ของการเข้าถึงและการจัดการทรัพยากรเพื่อการปรับตัวของวิถีชีวิต และ (4) ให้หลักฐานเชิงประจักษ์สำหรับการปรับปรุงนโยบายการปรับตัวในพื้นที่ชนบทแห่งลุ่มภาคตะวันตกเฉียงเหนือของเม็กซิโก และชุมชนที่แห่งอื่นๆ ในโลก

Rhoades (2016) วิจัย พบว่า กระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วมสามารถเพิ่มความยืดหยุ่นแก่ผู้สูงอายุโดยการสร้างความตระหนักและความเข้าใจเพิ่ม การสื่อสารและเสริมสร้างความสามารถในการสนับสนุนตนเองของผู้สูงอายุ ประเด็นสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของกระบวนการ ได้แก่ การทำงานร่วมกันกับองค์กรท้องถิ่น ส่งเสริมกระบวนการที่สามารถเข้าถึงได้ รวมถึงการเชื่อมโยงเนื้อหาสาระกับความกังวลในชีวิตประจำวันของผู้เข้าร่วมประชุมและการใช้กระบวนการซ้ำเพื่อสร้างขีดความสามารถของผู้เข้าร่วม สามารถถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเสี่ยงต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของผู้สูงอายุในชุมชน และเป็นแบบอย่างสำหรับการเข้าไปมีส่วนร่วมกับกลุ่มผู้อ่อนแอในการวางแผนปรับตัว

Schechtman (2016) วิจัย พบว่า ชุมชนมีการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโดยการวางแผนที่ครอบคลุมถูกระเบียบว่าด้วยการใช้ที่ดินและหลักเกณฑ์ในการสร้างอาคารมากกว่าการแก้ไขปัญหแบบเดิม ชุมชนมีแรงจูงใจที่จะดำเนินการเพื่อป้องกันตัวเองจากอันตรายจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การปกป้องสิ่งแวดล้อม และตอบสนองต่อความต้องการในการดำเนินการต่างๆ จึงมีการกำหนดกลยุทธ์ใหม่ 2 แนวทาง คือ การป้องกันและขั้นตอนการดำเนินการป้องกัน

ภาพ 1 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประเภทการวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิจัยสนามทางมานุษยวิทยา โดยการลงพื้นที่ชุมชนที่ศึกษาและเข้าสังเกตพฤติกรรมการใช้ชีวิตของชาวโซมาเลียที่เข้ามาอาศัยในชุมชนธรรมมานุรักษ์

2. หน่วยวิเคราะห์ (unit of analysis) ในการศึกษาค้นคว้านี้ ผู้วิจัยได้เลือกหน่วยวิเคราะห์หรือสนามวิจัย คือ ชุมชนธรรมมานุรักษ์ ซอยรามคำแหง 24 แยก 24 (ศิริถาวรมูลนิธิธรรมมานุรักษ์) เขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร

3. ประชากร (key-informants) ประชากรในการศึกษาค้นคว้านี้ คือ ชาวโซมาเลียที่เข้ามาอาศัยในชุมชนธรรมมานุรักษ์ โดยศึกษาข้อมูลทั่วไปของประชากรชุมชนธรรมมานุรักษ์ และสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งต่างครอบครัวกัน คือ ชาวโซมาเลียจำนวน 5 คน แบ่งเป็น ผู้หญิง 3 คน ผู้ชาย 2 คน และ ผู้ให้

ข้อมูลสำคัญรอง จำนวน 3 คน คือ หัวหน้าชุมชนธรรมมานุรักษ์ และเจ้าของหอพักที่ชาวโซมาเลียพักอาศัย จำนวน 2 คน

4. เครื่องมือในการวิจัย ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งจัดทำขึ้นโดยศึกษาจากแนวคิดทฤษฎี ผลงานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวของชาวโซมาเลีย และการวิจัยเชิงคุณภาพทางมานุษยวิทยา รวมทั้งการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม

5. เทคนิควิจัยและการลงสนามวิจัย ผู้วิจัยลงสนามวิจัย ในปี พ.ศ.2556-2560 โดยได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากคนในชุมชนธรรมมานุรักษ์ โดยผู้วิจัยได้แสดงตนว่าเป็นนักวิจัยมาทำการศึกษาวิจัย และเป็นผู้ที่เข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชนธรรมมานุรักษ์ด้วย

เมื่อผู้วิจัยได้ทำการสำรวจเบื้องต้นเกี่ยวกับชุมชนและวิธีการที่จะได้ข้อมูลของชาวโซมาเลียจากเจ้าของหอพักที่ชาวโซมาเลียอาศัยแล้ว เจ้าของ

หอพักได้แนะนำและพาผู้วิจัยไปหาลำม คือ เด็ก โขมาเลียที่พูดภาษาไทยได้ ที่จะช่วยแปลภาษา โขมาเลียเป็นไทย เมื่อผู้วิจัยรู้จักแล้วผู้วิจัย พยายามทำตัวให้กลมกลืนและสนิทสนมกับลำมและ ครอบครัวของลำมเพื่อให้ลำมนั้นช่วยเหลือผู้วิจัยใน การหาครอบครัวโขมาเลียในการสัมภาษณ์ การวิจัย ครั้งนี้จะสะดวกขึ้น เนื่องจากผู้วิจัยได้ย้ายเข้ามาอยู่ ในชุมชนนี้ด้วย จึงทำให้สนิทสนมกับลำมและคนใน ชุมชนมากขึ้น ทำให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเป็นอย่างมาก

6. การเก็บรวบรวมข้อมูล การศึกษาครั้งนี้ ผู้ วิจัยได้ใช้เทคนิควิจัยสนามทางมานุษยวิทยาในการ เก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

6.1 การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (participant observation) โดยผู้วิจัยได้สังเกตอย่างมีส่วนร่วมใน ชุมชน เช่น การเข้ามาอยู่อาศัยในชุมชนธรรมานุรักษ์ ร่วมกิจกรรมกับชาวโขมาเลีย และชุมชน

6.2 การสัมภาษณ์ผู้ให้ข่าวสำคัญ (key-informant interview) ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ชาว โขมาเลียจำนวน 5 คน แบ่งเป็น ผู้หญิง 3 คน ผู้ชาย 2 คน และ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญรอง จำนวน 3 คน คือ หัวหน้าชุมชนธรรมานุรักษ์ และเจ้าของหอพักที่ ชาวโขมาเลียพักอาศัย จำนวน 2 คน ทำให้ผู้วิจัยได้ ข้อมูลที่ชัดเจนมากขึ้น และเข้าใจชุมชนและประชากร ที่ศึกษามากขึ้นด้วย

6.3 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์แบบเจาะลึกเพื่อให้ได้ ข้อมูลของผู้ให้ข่าวสำคัญเกี่ยวกับการปรับตัวของชาว โขมาเลียที่เข้ามาอาศัยในชุมชน ประวัติชีวิตและการ เปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ

6.4 การสังเกตทั่วไป (general observation) ในช่วงเริ่มต้นของการวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคการ สังเกตทั่วไป สังเกตบุคลิกภาพและกิจกรรมประจำ วันของผู้ให้ข่าวสำคัญในชุมชน สถานที่สำคัญต่างๆ

ในชุมชน เพื่อสร้างความเข้าใจในชุมชน และสามารถ ปรับตัวให้เข้ากับชาวบ้านในชุมชนได้

6.5 การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ (informal interview) ผู้วิจัยสัมภาษณ์อย่างไม่เป็น ทางการ โดยได้พูดคุยและซักถามชาวบ้านในชุมชน เช่น ร้านค้า หอพัก ครูสอนศาสนา และชาวโขมาเลีย ในชุมชน

6.6 การสำรวจลักษณะทางกายภาพและ สิ่งแวดล้อมของชุมชน (ecological mapping) ผู้วิจัยได้สำรวจลักษณะทางกายภาพและสิ่งแวดล้อม ของชุมชน และสถานที่สำคัญต่างๆ ภายในชุมชน ธรรมานุรักษ์ เช่น มัสยิด สุสาน บ้านอิหม่าม โรงเรียน ธรรมานุรักษ์ โรงเรียนคลองกะจะ หอพัก บ้านพักที่ อยู่อาศัย ร้านค้า ห้องอ่านหนังสือ ศูนย์สุขภาพชุมชน

6.7 การเก็บประวัติชุมชน (cultural history) ผู้วิจัยเก็บประวัติของชุมชนธรรมานุรักษ์ โดยทำการ สัมภาษณ์หัวหน้าชุมชน เพื่อให้ทราบประวัติความ เป็นมาของชุมชนและสถานที่สำคัญๆ ต่างๆ ในชุมชน เช่นโรงเรียนธรรมานุรักษ์ มัสยิด สุสาน เป็นต้น

6.8 การทำไดอะแกรมเครือญาติ (genealogy) ผู้วิจัยได้จัดทำไดอะแกรมเครือญาติเพื่อแสดงถึง ลักษณะทางครอบครัว และเครือญาติของผู้ให้ข่าว สำคัญที่ชัดเจน

6.9 เครื่องมือทางเทคโนโลยีในงานวิจัยสนาม ทางมานุษยวิทยา ผู้วิจัยได้ใช้กล้องถ่ายรูปดิจิตอล กล้องถ่ายรูปรูปในโทรศัพท์มือถือ เครื่องบันทึกเสียง ถ่าย กิจกรรม หรือวัตถุต่างๆ ภายในชุมชน และผู้ให้ข่าว สำคัญ เพื่อแสดงภาพประกอบการลงสนามวิจัย

6.10 การจดบันทึกสนาม (field notes) ผู้วิจัยพยายามจดบันทึกข้อมูลต่างๆ ที่สังเกตพบและ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ให้ข่าว สำคัญในชุมชน เพื่อนำข้อมูลต่างๆ มาตอบโจทย์ วิจัยที่ได้ตั้งไว้

7. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลจะอาศัยวิธีทางมานุษยวิทยา โดยหลังการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว นำมาเสนอในลักษณะเชิงพรรณนาความ (thick description) วิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และสรุปผลการศึกษา

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้ คือ ปัจจัยที่ตัดสินใจมาใช้ชีวิตประจำวันในประเทศไทยพบว่า เกิดจากการลี้ภัยทางสงคราม ทำให้บ้านเมืองไม่สงบ จึงทำให้ตัดสินใจมาอยู่ที่เมืองไทยตามคำแนะนำของญาติและเพื่อนที่มาอยู่ในประเทศไทย เพราะว่าเมืองไทยนั้นน่าอยู่และมีการนับถือศาสนาอิสลามเป็นจำนวนมาก

การเตรียมความพร้อมในการเดินทางมายังประเทศไทย (ขั้นตอนการเดินทาง สิ่งของเครื่องใช้ ภาษา ที่อยู่อาศัย และอื่นๆ) พบว่า ชาวโซมาเลียส่วนใหญ่ที่เข้ามาในชุมชนธรรมานูร์จะมีการเตรียมตัวที่คล้ายกัน คือ ก่อนที่จะมานั้นมีญาติและเพื่อนที่มาอยู่ในประเทศไทยแนะนำมา หลังจากนั้นจะปรึกษาคคนในครอบครัว ก่อนเดินทางมาประเทศไทย เมื่อตัดสินใจได้แล้วก็จะไปยื่นเรื่องที่ United Nations (UN) ซึ่งต้องใช้เวลาประมาณ 1 ปี กว่าจะได้เดินทางมาที่ประเทศไทย โดยทาง UN จะออกค่าใช้จ่ายทั้งหมด (ค่าเครื่องบินประมาณ 30,000 บาท) แต่ถ้าคนไหนเดินทางมาเองก็ต้องเสียค่าใช้จ่ายเอง ซึ่งจะไม่อยู่ในความรับผิดชอบของ UN ส่วนการเตรียมความพร้อมในการเดินทางนั้น พบว่า จะปรึกษาจากญาติและเพื่อนที่อยู่ในประเทศไทยว่าต้องเตรียมการอย่างไรบ้าง โดยสิ่งของจำเป็นที่ต้องนำมาด้วย เช่น กระเป๋าเสื้อผ้า อาหาร เครื่องเทศบางอย่าง สำหรับด้านภาษาที่ใช้ พบว่า ไม่ต้องมีการเตรียมตัว ซึ่งบางคนอาจจะพูดภาษาอังกฤษได้บ้าง เนื่องจากเรียน

มาหรือเคยอยู่ประเทศที่ใช้ภาษาอังกฤษ ด้านที่อยู่อาศัย พบว่า ไม่ต้องเตรียม คือ มาพักกับญาติหรือมาเช่าอาศัยเองเมื่อมาถึงเมืองไทยแล้ว นอกจากนี้จะมีเงินบางส่วนที่ติดตัวมา และโทรศัพท์มือถือที่ใช้ติดต่อกับญาติและเพื่อนที่เมืองไทย ระยะเวลาในการเดินทางจะนั่งเครื่องบินมาทั้งหมด 24 ชั่วโมง ซึ่งจะมีการพัก ประมาณ 30 นาทีในแต่ละประเทศ โดยเส้นทางเริ่มต้นจากประเทศโซมาเลีย สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ สาธารณรัฐจิบูตี ประเทศมาเลเซีย จนถึงประเทศไทย

การปรับตัวในการมีชีวิตรในสังคมไทย (วัฒนธรรม ประเพณี ภาษา เครื่องแต่งกาย อาหาร ที่อยู่อาศัย สังคมในชุมชน และอื่นๆ) พบว่า การปรับตัวในประเทศไทยนั้นลำบากมากในด้านของภาษา พูดภาษาไทยไม่ได้ ไม่มีงานทำ ไม่มีใครจ้าง นอกจากนี้ในด้านของสภาพอากาศที่ร้อนกว่าประเทศโซมาเลีย เนื่องจากที่ประเทศโซมาเลียอากาศจะเย็นจึงไม่ต้องใช้พัดลม แอร์เหมือนอยู่ที่ประเทศไทย ซึ่งก็มีหลายประเทศที่บริจาคให้แต่ส่วนใหญ่ก็ไม่ต้องการประเทศโซมาเลียมีอากาศ 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน ช่วงเดือน มีนาคม-เมษายน แต่อากาศจะไม่ร้อนเหมือนกับประเทศไทย ฤดูหนาว จะหนาวเย็นเกือบทุกเดือน คือ 29 องศา ฤดูฝน ช่วงเดือนมกราคม-ธันวาคม ส่วนด้านที่อยู่อาศัย อาหาร เครื่องแต่งกาย ประเพณี และวัฒนธรรม พบว่า มีการปรับตัวไม่มาก เนื่องจากชุมชนนี้เป็นชุมชนอิสลามที่มีประเพณีและวัฒนธรรมเหมือนกันทุกประเทศ ด้านกิจกรรมในชุมชน พบว่า ไม่ค่อยได้เข้าร่วม เนื่องจากภาษาที่ใช้ในการสื่อสารที่เป็นภาษาไทย สิ่งที่ต้องปรับตัวเรียนรู้ก็คือ ในเรื่องของวัฒนธรรมไทย นิสัยคนไทยว่าชอบอะไร ไม่ชอบอะไร อะไรควรทำ ไม่ควรทำ การนับตัวเลขไทย และการใช้เงิน

รายได้-รายจ่ายของชาวโซมาเลียในการใช้ชีวิตอยู่ในสังคมไทย พบว่า รายได้จะได้รับจาก UN ซึ่ง

ในแต่ละครอบครัวก็จะได้ไม่เท่ากันขึ้นกับสมาชิกในครอบครัวและองค์ประกอบอื่นๆ นอกจากนี้ รายได้จะมาจากครอบครัว (เช่น สามี) ญาติ และเพื่อนทั้งในโซมาเลียและประเทศไทย ส่วนรายจ่าย พบว่าจ่ายค่าที่พัก ค่าใช้จ่ายในโรงเรียน นอกนั้นจะเป็นค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน เช่น ค่าอาหาร ค่ามนูตร เป็นต้น วิธีการควบคุมรายรับรายจ่ายที่ทำส่วนใหญ่พบว่า จะไม่ออกไปข้างนอกหรือไปเที่ยว จะออกไปซื้อของใช้ที่จำเป็น เท่านั้น

ประวัติชีวิตของชาวโซมาเลียในประเทศต้นทางและประเทศไทย พบว่า ชาวโซมาเลียส่วนใหญ่มีฐานะทางครอบครัวปานกลาง เกือบทุกครอบครัวมีอาชีพค้าขาย เช่น เสื้อผ้า น้ำ อาหารแห้ง และของใช้ต่างๆ โดยมีรายได้เฉลี่ยเดือนละ 3,000-15,000 บาท ส่วนรายได้ปัจจุบันจะได้รับจาก UN ซึ่งในแต่ละครอบครัวจะได้รับไม่เท่ากันขึ้นอยู่กับจำนวนสมาชิกในครอบครัว นอกจากนี้รายได้จะมาจากครอบครัว (เช่น สามี) ญาติ และเพื่อนทั้งในโซมาเลียและประเทศไทย

ประเภทของครอบครัว พบว่า เป็นครอบครัวเดี่ยว มีจำนวนคู่ครองสามีและภรรยาเดียว การสืบเชื้อสาย ทั้งสองฝ่ายคือพ่อและแม่ (คือ สามารถสืบทอดเชื้อสายฝ่ายเดียวกันได้ เช่น หลานสาวกับหลานชายของลูกแต่ละคนสามารถสืบเชื้อสายกันได้) ที่อยู่หลังแต่งงานจะแยกออกมาอยู่บ้านของตนเอง ด้านอำนาจในครอบครัว พบว่า ส่วนใหญ่จะพ่อเป็นผู้นำ (สามี) ด้านการสืบทอดมรดก พบว่า จะเป็นลูกผู้ชาย (ชาวโซมาเลียส่วนมากจะชอบผู้ชาย เนื่องจากผู้ชายนั้นทำงานและส่งเงินมาได้ แต่ถ้าผู้หญิงแยกไปต้องให้สามี) ด้านความผูกพันในครอบครัว พบว่า ความเป็นสามีและภรรยาสำคัญกว่าพิธีแต่งงาน แต่งงาน เพราะส่วนมากจะจัดแบบเรียบง่าย เช่น มีการรำ ปรบมือ ร้องเพลงโดยมีกลองประกอบจังหวะ

เท่านั้น ด้านการเลือกคู่ พบว่า เลือกคู่กันเอง ซึ่งการเลือกคู่มี 2 แบบ คือ (1) ชายและหญิงจับกัน คอยกัน หลังจากนั้นจะมาขอพ่อและแม่อีกที และ (2) แต่งกันเองโดยไม่บอกใคร นอกจากนี้ ผู้ชายสามารถมีภรรยาได้หลายคน แต่จะเอาใจภรรยาคนแรกมากกว่าตามข้อตกลงกัน ด้านกระบวนการเลือกคู่และแต่งงาน พบว่า เมื่อพบคบหาดูใจกันเป็นเวลา 1-2 ปี แล้วจึงไปขอพ่อกับแม่ ส่วนสินสอดจะมีการมอบให้แก่ฝ่ายหญิง

หัตถ์บรรพบุรุษ พบว่า ไม่มี เพราะการนับถืออิสลามห้ามมีการเคารพอย่างอื่นนอกจากพระอัลเลาะห์ ประเพณีเกี่ยวกับพิธีกรรมในครอบครัวเหมือนกับอิสลามทั่วๆ ไปทุกประเทศทั่วโลก เช่น ถือศีลอด ออกฮัจ (ปีใหม่อิสลาม) การละหมาดจะครบห้าเวลาทุกวัน ถ้ามีประจำเดือนก็จะไม่ละหมาดและห้ามจับคำภีร์กุรอาน เทศกาลปีใหม่สากลจะไปเที่ยว เพราะถือว่าเป็นวันที่มีความสุข ด้านกฎระเบียบภายในครอบครัว พบว่า การเคารพผู้อาวุโส ซึ่งถ้าอยู่กันสองคนก็จะไม่มีกฎอะไรมาก ส่วนด้านตัวกำหนดพฤติกรรมในครอบครัว พบว่า ศาสนาจะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรม ด้านการแบ่งงานกันทำ/สถานภาพ/บทบาท พบว่า พ่อกับแม่จะทำงานและเลี้ยงดูลูก ลูกเมื่อโตขึ้นจะต้องช่วยงานพ่อแม่ มีหน้าที่เรียนหนังสือ และเมื่อทำงานได้ก็ควรเลี้ยงดูพ่อแม่ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติ สามี/ภรรยา พบว่า ไม่มีปัญหา ไม่ทะเลาะกัน ส่วนใหญ่โตกันแล้วจะพูดด้วยเหตุผล ลูกไม่มีปัญหา ไม่ทะเลาะกัน ด้านอื่นๆ พบว่า ไม่มี เมื่อเจ็บป่วย/ไม่สบายจะไปโรงพยาบาลกลางที่รองรับ คือ โรงพยาบาลราชวิถี และโรงพยาบาลสิรินธร ถ้าไม่เจ็บป่วยมากก็จะซื้อยามากินเอง เช่นเดียวกับที่อยู่ประเทศโซมาเลีย

ความคาดหวังเกี่ยวกับลูกก่อนลูกจะแต่งงาน พบว่า ต้องการส่งลูกให้ได้เรียนหนังสือทุกคน ทั้ง

ระดับปริญญาตรี โท และเอก และมีงานทำตามที่ตั้งใจ ด้านการวางแผนครอบครัว พบว่า จะไม่มีการวางแผน ด้านการตั้งครรภ์และการดูแลครรภ์ พบว่า จะดูแลเรื่องอาหาร กินอาหารที่มีประโยชน์ เช่น นม ถั่วต่างๆ ระวังไม่ให้แท้ง ส่วนด้านความเชื่อเกี่ยวกับการตั้งครรภ์ พบว่า ไม่มี ด้านการคลอดลูกถึงคนสุดท้าย พบว่า คลอดที่โรงพยาบาลทุกคน (ยกเว้นครอบครัวชนบท จะใช้หมอตำแยทำคลอด) ด้านวิธีการเลี้ยงดูทารก/เด็ก/เยาวชน พบว่า เลี้ยงนมแม่ และจะให้ลูกทานน้ำเยอะๆ ผิวงจะได้ดี ด้านผู้มีอิทธิพลมากที่สุดในการเลี้ยงดูบุตร พบว่า ปัจจุบันเป็นแม่ เพราะ พ่อหรือสามีนั้นอยู่ที่โซมาเลีย ด้านการเลี้ยงดูบุตรชายหรือบุตรหญิง พบว่า แตกต่างกันไปไม่มาก ด้านค่านิยมในการเลี้ยงลูก พบว่า อยากให้ศึกษาจนจบระดับปริญญาตรี ให้เคารพผู้อาวุโสนิยมอยากได้ลูกผู้ชายมากกว่า เพราะทำงานและส่งเงินให้ครอบครัวได้ แต่ถ้าเป็นผู้หญิงก็ต้องแต่งงานไปอยู่บ้านสามี และคิดว่าลูกจะประสบความสำเร็จในชีวิต ด้านการควบคุมพฤติกรรมลูก พบว่า ไม่ควบคุมอะไรมาก บางครั้งก็ตีค่าขนมบางส่วน เลี้ยงลูกส่วนใหญ่ จะเลี้ยงลูกแบบอิสระ

ชีวิตประจำวันชาวโซมาเลียส่วนใหญ่ในชุมชนธรรมานูร์กัซ ตั้งแต่วันจันทร์-ศุกร์ พบว่า ส่วนใหญ่จะคล้ายๆกัน แต่สิ่งที่ทุกคนต้องทำเหมือนกันทุกวัน ทุกเวลานั้น คือ (1) ละหมาด ซุบฮิ คือ เวลาอรุณประมาณ 5-6 โมงเช้า (2) ละหมาด ซุหริ ประมาณเที่ยงครึ่ง-บ่ายโมงกว่าๆ (3) ละหมาด (อฺคริ) ประมาณบ่าย 3-5 โมงเย็นก็จะละหมาดอีกครั้ง (4) ละหมาดช่วงพลบค่ำ (มฺฆริบ) ประมาณ 6 โมงครึ่ง ถึง หุ้มกว่าๆ และ (5) ละหมาด เวลากลางคืน (อิซฮาอ์) ก่อนนอน ประมาณ 2 หุ้มเป็นต้นไป ส่วนเสาร์และอาทิตย์และวันนักขัตฤกษ์ จะละหมาดตามปกติ คือ 5 เวลา ซักผ้า ทำความสะอาดบ้าน เลี้ยงลูก บางครั้งจะซื้อ

ของเดือนละครั้งสองครั้ง บางครั้งเมื่อมีพิธีกรรมทางศาสนาจะไปร่วมที่สุเหร่า

ผลกระทบในเชิงบวกและเชิงลบในการเข้ามาอยู่อาศัยในประเทศไทย พบว่า

1. ด้านครอบครัว เชิงบวก ไม่มี/เชิงลบ ไม่มี
 2. ด้านเศรษฐกิจ เชิงบวก ไม่มี/เชิงลบ ไม่มี
 3. ด้านการเมืองการปกครอง เชิงบวก ไม่มี/เชิงลบ ไม่มี
 4. ด้านการศึกษา เชิงบวก ชาวโซมาเลียที่มีบุตรนั้นสามารถเรียนที่โรงเรียนไทยได้ โดยทาง UN จะเป็นคนออกค่าใช้จ่ายให้/เชิงลบ ไม่มี
 5. ด้านความเชื่อทางศาสนา เชิงบวก มีการนับถือศาสนาอิสลามเหมือนกันทำให้ไม่มีผลกระทบเพราะพิธีกรรมการปฏิบัติชาวอิสลามเหมือนกันทั่วโลก/เชิงลบ ไม่มี
 6. ด้านการแพทย์และสาธารณสุข เชิงบวก ดี คือ มีโรงพยาบาลกลางรองรับ (โรงพยาบาลราชวิถี และโรงพยาบาลสิรินธร) ที่คอยดูแลรักษา โดยเบิกค่าใช้จ่ายได้โดยตรงจาก UN/เชิงลบ เรื่องของภาษาที่ติดต่อกับโรงพยาบาล และคนในชุมชน
 7. ด้านการสื่อสารและเทคโนโลยี เชิงบวก ดี สมัยนี้ทำให้ติดต่อกับสื่อสารกันได้ง่ายขึ้น/เชิงลบ มีในเรื่องของค่าโทรศัพท์ คอมพิวเตอร์ที่อยากซื้อให้ลูกใช้ทำการบ้าน โดยไม่ต้องไปร้านคอมพิวเตอร์
 8. ด้านศิลปะ เชิงบวก ดี เพราะมีการสอบอบรมให้ฟรี/เชิงลบ ไม่มี
 9. ด้านนันทนาการ เชิงบวก ดี มีสนามกีฬา (กกท.) ให้คนในชุมชนได้ออกกำลังกายทุกวันและใกล้ที่พัก ส่วนในชอยธรรมานูร์กัซก็มีพื้นที่ให้วิ่งออกกำลังกาย นอกนั้นมีชมรมคนเลี้ยงนกกรงหัวจุกให้ดูและนำไปแข่งกัน/เชิงลบ ไม่มี
- สรุปผลโดยรวมพบว่า สิ่งที่ทำให้ชุมชนไม่มีผลกระทบจากการมาใช้ชีวิตอาศัยในชุมชนธรรมานูร์กัซ

นั่นก็คือ “หลักศาสนาอิสลาม” ที่เป็นตัวบังคับให้ชาวโซมาเลียที่มาอยู่นั้นไม่มีปัญหาหรือผลกระทบกับในชุมชน เพราะหลักศาสนาอิสลามจะเคร่งครัดในเรื่องของการปฏิบัติและดำรงชีวิต นอกจากนี้ การอยู่ในการควบคุมหรือดูแลของสหประชาชาติ เพราะชาวโซมาเลียที่เข้ามาอาศัยในประเทศไทยเนื่องมาจากการลี้ภัยสงคราม และต้องการมาอาศัยอย่างปลอดภัยและสงบจากประเทศที่สาม นั่นก็คือประเทศไทย ดังนั้นพวกเขาจึงไม่ต้องที่จะมีปัญหาในประเทศที่สามอีก มิฉะนั้นก็จะถูกส่งตัวกลับประเทศโซมาเลีย ซึ่งก็ไม่น่าเป็นผลดีต่อตัวเขาเอง

การอภิปรายผล

การปรับตัวของชาวโซมาเลียที่เข้ามาอาศัยในชุมชนธรรมมานุรักษ์ สอดคล้องกับแนวคิดการปรับตัว (Arkoff, 1968; Hofling & Leininger, 1960; Hurlock, 1978; Moos & Engel, 1962) เนื่องจากชาวโซมาเลียนั้นเป็นผู้ลี้ภัยจากสงครามที่เกิดขึ้นภายในประเทศโซมาเลียอันเป็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม (Srisontisuk, 1994) และต้องการความปลอดภัยและความสงบ (Maslow, 1954) จึงได้เดินทางมายังประเทศไทยด้วยความร่วมมือของ UN เมื่อมาอยู่ในประเทศไทยจะต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของสังคมไทยเพื่อความอยู่รอดและไม่ให้เกิดผลกระทบกับคนในชุมชน จึงทำให้เกิดการเรียนรู้ (ขัดเกลาทางสังคม) (Satsanguan, 2009) และผสมผสานกลมกลืนทางวัฒนธรรมกับคนในชุมชน

การปรับตัวมีความสำคัญและมีความจำเป็นต่อมนุษย์ ซึ่งมักจะกลายเป็นแรงผลักดันบางอย่างในตัวเองที่ก่อให้เกิดความต้องการจำเป็นหลายประการในชีวิต นอกจากนี้ สิ่งแวดล้อมและประสบการณ์ทางสังคมยังผลักดันให้เกิดความต้องการอีกหลาย

อย่าง นอกเหนือจากความต้องการทางด้านร่างกายและสรีระอีกด้วย ดังเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่าทุกคนต้องการความอบอุ่น ปลอดภัย ความรัก การได้รับความยกย่องนับถือ และความสำเร็จ (Maslow, 1954) ความต้องการทั้งหลายเหล่านี้เป็นแรงที่กระตุ้นให้คนเราก้าวหน้าต่อไปเพื่อให้ได้สิ่งที่ตนปรารถนา และหากทุกคนสามารถได้ทุกสิ่งตามที่หวังตามที่ใจต้องการ และตามที่เรียกร้องแล้ว ปัญหาต่างๆ ย่อมไม่มีทางเกิดขึ้นได้ ทุกคนต้องเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม สังคม นับตั้งแต่สิ่งมีชีวิตภายในครอบครัว โรงเรียน เพื่อนบ้านและชุมชน โดยมีวัฒนธรรมเป็นแกนกลางในการกำหนดทางการประพฤติปฏิบัติให้เป็นไปตามแบบฉบับที่วางไว้ เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และเพื่อความ เป็นระเบียบ และเพื่อประโยชน์สุขแก่ทั้งส่วนตัว และส่วนรวม (Lutz-Ley, 2016; Rhoades, 2016; Schechtman, 2016; Wozniak-Brown, 2017)

ดังนั้น เมื่อชาวโซมาเลียเข้ามาในชุมชนก็จะต้องมีการปรับตัวเพื่อให้เข้ากับชุมชนที่ตนเองอยู่อาศัย เมื่ออยู่ไปนานๆ ก็จะทำให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรม ตามแนวคิดการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม (Supahab, 1978; Park & Burgess, 1969) ซึ่งเป็นวิธีการที่รับเอาวัฒนธรรมของสังคมอื่นมาปฏิบัติ การผสมผสานทางวัฒนธรรมจะมีมากเมื่อสังคมหนึ่งถูกรุกราน และอีกฝ่ายหนึ่งชนะ การติดต่อสัมพันธ์กันย่อมจะรับวัฒนธรรมของกันและกัน สังคมต่างๆ ย่อมจะหวงแหนและรักษาวัฒนธรรมเดิมของตนเองไว้ และพยายามป้องกันการผสมผสานโดยการพยายามไม่ให้สนิทสนมกัน หรือก็ดัก หรือสร้างกฎเกณฑ์เพื่อไม่ให้ติดต่อสัมพันธ์กัน ซึ่งการผสมผสานวัฒนธรรมหนึ่งติดต่อเกี่ยวข้องกับสมาชิกอีกวัฒนธรรมหนึ่งมาเป็นเวลานาน

ข้อเสนอแนะ

1. ผู้นำชุมชนและชาวบ้านในชุมชนควรที่จะให้ความสำคัญและให้ชาวโซมาเลียได้มีส่วนร่วม/กิจกรรมในชุมชน

2. ชุมชนควรที่จะมีการส่งเสริมด้านอาชีพให้แก่ชาวโซมาเลียได้มีการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์หรือให้บำเพ็ญประโยชน์หรือช่วยเหลือชุมชน เช่น เรื่องการทำความสะอาดชุมชน เป็นต้น

Reference

- Aristotle. (1944). *Politics (book 1: section 1253a)*. Translated by H. Rackham, Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Arkoff, A. (1968). *Adjustment and mental health*. New York: McGraw Hill.
- Hofling, C. K., & Leininger, M. (1960). *Basic psychiatric concepts in nursing*. Philadelphia, PA: J. B. Lippincott.
- Hurlock, E. B. (1978). *Child development*. New York: McGraw-Hill.
- Lutz-Ley, A. N. (2016). *Human adaptation to social and environmental change in rural communities of the San Miguel watershed in arid northwest Mexico*. (Doctoral dissertation). The University of Arizona.
- Maslow, A. H. (1954). *Motivation and personality*. New York: Harper & Row.
- Moos, R. H., & Engel, B. T. (1962). Psychophysiological reactions in hypertensive and arthritic patients. *Journal of Psychosomatic Research*, 6(4), 227-241.
- Nopakun, O. (1980). *Non-formal education*. Bangkok: Chulalongkorn University, Faculty of Education. [In Thai]
- Park, R., & Burgess, E. W. (1969). *Introduction to the science of sociology. (3rd ed.)*. Chicago, IL: University of Chicago Press.
- Rhoades, J. L. (2016). *Enhancing the resilience of vulnerable groups through participatory climate change adaptation planning: A case study with the elderly community of Bridgeport, Connecticut*. (Doctoral dissertation). Antioch University, Ohio.
- Satsanguan, N. (2009). *Family institution of ethnic group in Bangkok: A Case study of Thai Song family*. Bangkok: Chulalongkorn University Press. [In Thai]
- Schechtman, J. (2016). *Keeping castles out of the sand: Climate change adaptation in northeast coastal communities*. (Doctoral dissertation). The State University of New Jersey.

- Srisontisuk, S. (1994). *Community sociology: Principles, studies, analysis, and community practice*. Khon Kaen: Khon Kaen University Press. [In Thai]
- Supahab, S. (1978). *Sociology. (4th ed.)*. Bangkok: Thai Wattana Panich. [In Thai]
- Suvanajata, T. (1984). *Sociology*. Bangkok: Thai Wattana Panich. [In Thai]
- Wozniak-Brown, J. (2017). *Understanding community character as a socio-ecological framework to enhance local-scale adaptation: An interdisciplinary case study from rural northwest Connecticut*. (Doctoral dissertation). Antioch University, New Hampshire, New England.